

JR

28.11.2017

Lausunto liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintöön

Työ- ja elinkeinoministeriö on lähettänyt lausuntokierrokselle liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintöön sisältyvän luonnoksen hallituksen esitykseksi liikesalaisuuslaiksi. Journalistiliitolta ei lausuntoa ole pyydetty. Koska luonnokseen sisältyy sananvapauten ja tiedotusvälineiden toimintaan liittyviä säännöksiä perusteluineen, katsomme kuitenkin tarpeelliseksi lausua asiasta.

Lakiluonnoksen 5§:n tavoitteena on turvata sananvapauden käyttö ja mahdollistaa väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan ilmoittaminen direktiivin edellyttämällä tavalla.

Euroopan parlamentin mukaan väärinkäytösten paljastajilla on merkittävä rooli yleistä etua ja yhteiskuntiemme toimintaa vahingoittavista laittomista toimista tai väärinkäytöksistä ilmoittamisessa. Väärinkäytösten paljastajia on tarve suojella ja tukea.ⁱ Parlamentti muun muassa toteaa (kohta 18.), että yleisen edun olisi oltava etusijalla paljastettujen tietojen taloudelliseen arvoon verrattuna.

Väärinkäytösten paljastajat ovat journalisteille tärkeitä lähteitä. Ilman riittävää lain suojaa he eivät voi tuoda epäkohtia julkisuuteen. Direktiivi (19-20)ⁱⁱ velvoittaa huolehtimaan siitä, että tiedotusvälineiden vapautta, moniarvoisuutta ja sananvapautta ei rajoiteta, erityisesti tutkivan journalismin ja journalististen lähteiden suojan osalta.

Direktiivissä on korostettu tiedotusvälineiden ja journalistien roolia väärinkäytösten paljastamisessa. Tässä tarkoituksessa liikesalaisuuksien suojan on väistyttävä. Lakiesitysluonnoksessa ja sen perusteluissa tulisi ottaa vahvemmin huomioon tämä näkökulma. Perustelut ohjaavat myöhempiä tulkintoja.

Yleisperustelujen mukaan tarkoitus ei ole muuttaa nykyistä oikeustilaa liikesalaisuuksien ja sananvapauden välisestä suhteesta. Yleisperusteluissa kuitenkin todetaan *"...jos elinkeinonharjoittajalla on toimiva väärinkäytösten ilmoituskanava ja ilmoitettuihin väärinkäytöksiin myös puututaan, ei henkilöllä yleensä ole tarvetta paljastaa liikesalaisuuden sisältävää tietoa yrityksen ulkopuolisille."* (s.41)

Tällaista marssijärjestystä ei ole syytä hakata kiveen lakiesityksen yleisperusteluissa. Jos väärinkäyttö on ilmoitettu, eikä siihen puututa ja asia tämän jälkeen ilmaantuu julkisuuteen, on lähde käytännössä paljastanut itse itsensä. Sen sijaan yleisperusteluissa voidaan todeta esimerkiksi, että *"Organisaatioiden on syytä luoda toimivia väärinkäytösten ilmoittamistapoja, jotka turvaavat ilmoittamisen nimettömänä."* Lähtökohdan tulisi olla, että mikäli organisaatio ei tällaista järjestelmää ole luonut tai ei toimi uskottavalla tavalla

JR

28.11.2017

korjaavasti saamiensa ilmoitusten perusteella, ei se voi vedota liikesalaisuuksien suojaan silloin, jos väärinkäytös viedään julkisuuteen.

Keskeinen ongelma on, että lakiluonnos näyttää jättävän väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan ilmoittamisen motiivin todistamisen väärinkäytösten paljastajan tehtäväksi, kun direktiivi korostaa ilmoittajan vilpittömän mielen suojaa.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan: *"Edellytyksenä on, että ilmiantaja toimi tarkoituksenaan suojata yleistä etua. Esimerkiksi ilmiantajan lähipiirin tai muun hyvin rajatun henkilöpiirin hyötymis- tai suojaamistarkoitus ei vielä tarkoita, että säännöksen edellytykset täyttyisivät, koska tällöin toiminta voi tähdätä enemmän yksityisen kuin yleisen edun suojaamiseen. Yleisen edun suojaamisesta ei myöskään ole kyse, kun liikesalaisuuden ilmaiseminen tapahtuu kostoksi irtisanomisesta."* (s.59)

Mitä esimerkiksi tapahtuu, jos tietovuotaja paljastaa hyvässä uskossa liikesalaisuuksia, joista jotkut faktat ovat olennaisia paljastamaan väärinkäytöksiä, mutta jotkut eivät olekaan? Miten tuomioistuimien esimerkiksi siviilioikeudellisessa vahingonkorvausoikeudenkäynnissä arvioisi ilmoittajan motiiveja? Kun tekniikkiin malleihin on liitetty myös rangaistussäännös, jonka soveltamisen edellytyksenä on "tiesi tai piti tietää", laajentaisiko rikosoikeudellinen sääntely esim. sananvapauden käyttämisen osalta journalistin vahingonkorvausvelvollisuutta tavalla, joka ei ole ennakoitavissa? Minkälaisessa tilanteessa journalistin pitäisi kolmantena osapuolena tietää, mikä tieto on organisaatiossa luokiteltu liikesalaisuudeksi ja mikä ei?

Tässä yhteydessä on todettava, että perusoikeudeksi luokitellun sananvapauden rajoitukset tulee säätää lailla ja niiden on oltava välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa. Jos epäselvä säännös johtaa esimerkiksi median itsesensuuriin vahingonkorvausvaatimusten pelossa, on se demokratian ja väärinkäytösten paljastamisen kannalta vahingollista, ja myös direktiivin tavoitteiden vastaista.

Esimerkiksi monopoliyhtiöiden, määräävässä markkina-asetuksessa olevien, julkista valtaa käyttävien tai merkittävällä tavalla julkiselta sektorilta rahoituksensa saavien yhtiöiden ja yhteisöjen osalta liikesalaisuuden käsite on edelleen hyvin epäselvä. Missä tilanteessa tällaisilla yhtiöillä voi olla suojan tarvetta, kun toiminta liittyy merkittävällä tavalla julkiseen intressiin? On syytä harkita, onko tämän kaltaisten yhteisöjen "liikesalaisuuksien" suojasta säädettävä erikseen niin, että julkinen intressi turvataan nykyistä vahvemmin.

Petri Savolainen
edunvalvontajohtaja

Juha Rekola
kansainvälinen asiamies

Siltasaarenkatu 16, 7. krs
PL 252, FI-00531 Helsinki
Puh. +358 9 6122 330
Fax +358 9 605 396
www.journalistiliitto.fi

FI03 8000 1000 0940 87 DABAFIHH

Broholmsgatan 16, 7. vån
PB 252, FI-00531 Helsingfors
Tel. +358 9 6122 330
Fax +358 9 605 396
www.journalistiliitto.fi

FI03 8000 1000 0940 87 DABAFIHH

JR

28.11.2017

ⁱ EP:n Päätöslauselma 24. lokakuuta 2017: Legitiimeistä toimista yleisen edun hyväksi toimivien väärinkäytösten paljastajien suojelemiseksi heidän paljastaessaan luottamuksellisia tietoja yrityksistä ja julkisista elimistä 2016/2224(INI) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2017-0402+0+DOC+PDF+V0//FI>

ⁱⁱ (19) Vaikka tässä direktiivissä säädetään toimenpiteistä ja oikeussuojakeinoista, joilla voidaan estää tietojen ilmaiseminen liikesalaisuuksien luottamuksellisuuden suojaamiseksi, on olennaisen tärkeää, että sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttöä, joka käsittää Euroopan unionin perusoikeuskirjan, jäljempänä 'perusoikeuskirja', 11 artiklan mukaisesti myös tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden, ei rajoiteta, erityisesti tutkivan journalismin ja journalististen lähteiden suojan osalta.

(20) Tässä direktiivissä säädetty toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot eivät saisi rajoittaa ilmiantamista. Tämän vuoksi liikesalaisuuksien suojan ei olisi ulotuttava tapauksiin, joissa liikesalaisuuden ilmaiseminen palvelee yleistä etua, siltä osin kuin paljastetaan asiaan välittömästi liittyvä väärinkäytös taikka väärä tai laitton toiminta. Tämä ei saisi kuitenkaan merkitä sitä, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset eivät voisi poiketa toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen määrittämisestä, kun vastapuolella oli täysi syy uskoa vilpittömästi, että hänen toimintatapansa täytti tässä direktiivissä säädettyt asianmukaiset kriteerit.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:32016L0943>